

Blok tematyczny: Po wakacjach
Temat dnia: Wyraz szkoła to też rzeczownik.

Cel lekcji: Wprowadzić termin rzeczownik z niezbędnymi objaśnieniami. Przygotować do świadomego korzystania z wiedzy gramatycznej. Wdrożyć dzieci do rozpoznawania kategorii i form rzeczownika. Kształcić umiejętność korzystania z tablic gramatycznych, a także logicznego łączenia wyrazów w grupy deklinacyjne. Wdrażać do pracy grupowej. Uczyć odpowiedzialności za pracę zespołu.

Pomoce:

Uczeń: przybory szkolne.

Nauczyciel: Rozsypanki wyrazowe dla wyznaczonych grup, tabelki gramatyczne według konspektu dla każdego ucznia.

Zapis w dzienniku: Powitanie wprowadzające w tematykę lekcji. Podanie bieżącej daty i krótkie ćwiczenie z liczebnikami. Pochodzenie słowa rzeczownik. Wyszukiwanie rzeczowników i segregowanie rzeczowników. Praca w grupach. Rzeczowniki w trzech rodzajach. Podsumowanie i powtórzenie zdobytych wiadomości.

Przebieg:

1. Powitanie: *Dzień dobry wszystkim, którzy lubią język polski. Dzień dobry wszystkim, którzy lubią nazywać przedmioty. Dzień dobry wszystkim, którzy lubią nazywać zwierzęta. Dzień dobry wszystkim, którzy lubią nazywać ludzi. Dzień dobry wszystkim, którzy dzisiaj wezmą udział w lekcji.*

2. Podanie bieżącej daty i krótkie ćwiczenie z liczebnikami wyrażającymi podaną datę.

-Który dzisiaj jest?

-Dzisiaj jest 2 (drugi) stycznia 2018 (dwa tysiące osiemnastego roku).

3. N. ustala z uczniami pochodzenie słowa rzeczownik od wyrazu rzecz. Na potrzeby lekcji wystarczy objaśnienie, że rzecz to element otaczającego świata, coś, co można dotknąć lub zaobserwować. Rzeczownikami są te wyrazy, które nazywają ludzi, zwierzęta, rośliny, przedmioty, zjawiska (na tym etapie N. pomija kwestię rzeczowników niematerialnych). Dlatego o rzeczowniki pytamy: Kto? Co? Ćwiczenie w dialogowaniu z pytaniami: Kto? Co? N. pokazuje obrazek, a uczniowie podają pytanie o ten rzeczownik.

4. Ćwiczenie z wyszukiwaniem rzeczowników.

I wariant

Grupa siada przy rozsypance wyrazowej, w której znajdują się różne części mowy, zadaniem grupy jest wyszukać i ułożyć według alfabetu tylko rzeczowniki. Ćwiczenie można zamienić w zabawę z elementami rywalizacji. Która z grup wykona to ćwiczenie poprawnie i najszybciej, zostaje nagrodzona przez N. punktem na przygotowanej wcześniej tablicy.

II wariant

Jeśli N. dysponuje tablicami (np. Hanna Rodak, Danuta Nawrocka, *Od obrazka do słowa*, WSiP, 2010) albo innymi tablicami przedstawiającymi przedmioty i czynności N. może te same ćwiczenia przygotować w oparciu o posiadany zestaw obrazków.

Przykładowe wyrazy do wykorzystania:

mama, tata, siostra, brat, dom, dobry, szkoła, ołówek, piórnik, linijka, szczyt, góra, wiatr, chmura, zbocze, strumień, źródło, wesoły, czysty, jesienny, góral, owca, chata, niebo, trawa, chmura, chata, zeszyt, piórnik, długopis, leżeć, chcieć, stać, pisać, czytać, chodzić, rysować, pamiętać, śmiać się, ziemia, las, śnieg, morze, ładnie, tańczyć, wybierać.

5. Ćwiczenie. Kontynuacja gry w grupach.

Zadanie: *Posegregujcie (podzielcie) otrzymane rzeczowniki, układając je w odpowiednich grupach: ludzie, zwierzęta, rośliny, przedmioty, zjawiska.* Tu także można zabawę uczynić grą rywalizacyjną na czas, ale oczywiście zwycięży grupa, która zrobiła ćwiczenie szybko, ale **bez błędów**. Wynik ponownie odnotowany zostaje na tablicy wyników.

6. Rzeczowniki występują w liczbie pojedynczej i mnogiej. N. pokazuje uczniom różne warianty tej odmiany. Tu można posłużyć się dostępnymi podręcznikami.

Rzeczowniki męskoosobowe - zasadnicze warianty odmiany przez liczbę

pan - panowie
sąsiad - sąsiedzi
rodzic -rodzice
chłopiec - chłopcy

Rzeczowniki męskie niesobowe - zasadnicze warianty odmiany przez liczbę

kot - koty
kwiat - kwiaty
dom - domy
samochód - samochody

Rzeczowniki w rodzaju nijakim - zasadnicze warianty odmiany przez liczbę

dziecko - dzieci
auto - auta
okno -okna
drzewo -drzewa

Rzeczowniki rodzaju żeńskiego

kobieta - kobiety
mucha - muchy
ciotka -ciotki
pani - panie

6. Rodzaj gramatyczny w języku polskim. N. czyni podstawowe objaśnienia. Podkreśla możliwość operowania zaimkami ten, ta, to dla skutecznego rozróżnienia wyrazów pod względem rodzaju. Zadaniem poszczególnych grup jest zanalizować rozdaną do wklejenia tabelę, następnie poszerzyć ją o wyrazy otrzymane do ćwiczeń. N. zwraca uwagę uczniów na wyjątki w grupach rodzajowych zaznaczone w tabeli na czerwono.

liczba pojedyncza		
rodzaj męski (ten)	rodzaj żeński (ta)	rodzaj nijaki (to)
chłopiec	lalk - a	biurk - o, słońc - e
zeszyt	mam - a	okn - o, pol - e
kot	biedronk - a	jezior - o, powietrz - e
mężczyzn - a	pan - i	prosi - ę
koleg - a	sprzedawczyn - i	imi - ę
dentyst - a	bogin - i	

Wyrazy do wykorzystania: talerz, chleb, pies, książka, piórnik, sukienka, koleżanka, babcia, biedronka, szyszka, biurko, mydło, słońce, wiosło, powietrze, pole, okno, chłopiec, inżynier, sosna, jodła, droga, szlak, ciocia, koleżanka, ołówek, ława, szafa, stół, krzesło, nauczyciel, wujek, kuzyn (albo inne, wybrane przez nauczyciela na podstawie dotąd przeprowadzonych lekcji).

Grupy uzupełniają tabelę otrzymanymi wyrazami. Znów w formie rozpisanego na początku lekcji konkursu grup.

7. Podsumowanie lekcji.

N. pyta: Czego nauczyliście się na dzisiejszej lekcji?

Pytania naprowadzające:

-Czy potraficie wskazać rzeczowniki wśród innych części mowy?

-Czy umiecie podzielić rzeczowniki na grupy tematyczne?

-Czy umiecie wskazać rodzaj rzeczownika?

Oczekiwana odpowiedź: *Potrafimy wskazać rzeczowniki wśród innych części mowy, podzielić je na grupy tematyczne, a także wskazać rodzaj rzeczowników, które pojawiły się na lekcji.*

Zadanie domowe

Podane rzeczowniki posegreguj, wpisując w odpowiednią część tabeli:

kwiatek, trawa, dom, podłoga, piórnik, długopis, słońce, zeszyt, biurko, fryzjer, półka, skrzynia, dyrektor, muzyk, dziecko, pole, powietrze, fotel, szafa, biurko, plecak, torba, wieszak, lekarz, stolarz,

rodzaj żeński	rodzaj męski	rodzaj nijaki
---------------	--------------	---------------